

NEKE KARAKTERISTIKE VAZDUŠNODESANTNIH OPERACIJA NATO-a*

Danas skoro sve armije u svetu, pogotovu oružane snage velikih zemalja, imaju u svom sastavu vazdušnodesantne jedinice. Imajući u vidu iskustva iz sadašnjih ratnih dejstava (posebno onih u Vijetnamu) sa vojnih vežbi i manevara, VD-jedinicama se pridaje sve veći značaj, dok se teorija i praksa njihove upotrebe svakodnevno usavršavaju.

Logično je pretpostaviti da će VD-operacije u eventualnim ratovima prevazići, po svojim razmerama, sve dosadašnje. Imajući u vidu raspoložive kapacitete transportne avijacije, pojedine zemlje u svetu mogu i kompletne armije prebacivati u pozadinu neprijatelja. Tako, na primer, OS SAD u jednom poletanju, sa vojnim i civilnim vazduhoplovno-transportnim sredstvima, mogu prebaciti oko 100.000 vojnika sa ličnim naružanjem.

Da bi se postojeće mogućnosti VD-jedinica povećale, preduzimaju se mere za povećavanje njihove mobilnosti, žilavosti i operativne sposobnosti prilikom izvršenja borbenih zadataka.

Uporedo sa razvojem transportne avijacije, raste i proizvodnja transportnih helikoptera. Tako, na primer, prema nekim podacima, OS SAD su u 1969. imale oko 12.000 helikoptera.

Vazdušnodesantnim operacijama smatraju se operacije prebacivanja i dopremanja u rejon desantiranja, vazdušnim putem, jedinica i sredstava materijalno-tehničkog obezbeđenja radi izvršenja taktičkih i strategijskih zadataka. Ove operacije treba shvatiti kao sastavni deo operacija KoV i RM. One se, načelno, izvode na glavnim pravcima nastupanja. U oružanim snagama SAD, ove operacije se, prema vremenu trajanja, dele na:

- a) ograničene, odnosno kraće, i
- b) VD operacije dužeg trajanja.

Svaka od ovih operacija može biti taktičkog ili strategijskog karaktera.

Operacije dužeg trajanja zahtevaju neophodno ojačavanje VD-jedinica motomehanizovanim operativnim i taktičkim sastavima, sredstvima vatrene podrške i jedinicama materijalno-tehničkog obezbeđenja. Smatra se da će u takvim operacijama jedinice duže vremena izvoditi borbena dejstva, što će zahtevati znatno narastanje snaga, borbene tehnike i materijalnih sredstava.

* Članak predstavlja prikaz jednog dela knjige »Vazdušno-desantnie vojska NATO«, izdanje VI-MNO, SSSR, Moskva, 1970. god.

Operacije kraćeg trajanja obično će se izvoditi uz minimalna sredstva ojačavanja.

Prema mišljenju vojnih stručnjaka, VD-operacije kod kojih se predviđa brzo spajanje sa snagama fronta, služiće kao sredstvo od presudnog značaja za tok operacija i razbijanje određene grupacije neprijatelja, i to udarom u dubinu, u kratkom vremenu i sa maksimalno ostvarenim iznenađenjem.

Za izvođenje VD-operacije određuju se polazni rejon VD i rejon desantiranja. U polaznom rejonu VD određuje se aerodrom za ukrcavanje; izbor tog aerodroma vrši se na osnovu postavljenog zadatka i stanja prilaznih komunikacija. Smatra se da za jednu VD treba odrediti 13—15 ukrcnih aerodroma. Opšta površina polaznog rejona u tom slučaju iznosila bi oko 100×100 km.

Za pripreme VD-jedinica određuju se rejoni razmeštaja i očekujući rejoni. Pri izboru ovih rejona potrebno je imati u vidu rastresit razmeštaj jedinica i materijalnih sredstava.

Udaljenje polaznog rejona VD zavisi od sastava VD i mogućnosti aerodromske mreže. Polazni rejoni za VD određuju se na udaljenju 250 km i više.

U rejonu desantiranja određuju se zone izbacivanja i zone sletanja. Za VDd predviđa se 10—12 zona izbacivanja i 4—6 zona sletanja. Osim toga, u rejonu desantiranja predviđa se, kao minimum, opremanje jednog aerodroma na diviziju za sletanje srednjih transportnih aviona. Površina desantiranja za VDd je oko $80—100 \times 80—100$ km.

Za izvođenje VD-operacija angažuju se VD-jedinice i jedinice KoV obučene za desante sa sletanjem, kao i transportna, taktička, a delom i strategijska, avijacija.

Nuklearna sredstva u VD-operaciji mogu se primenjivati do početka izbacivanja (sletanja) desanta, kada omogućuju brži zahvat objekta i to manjim snagama, i u periodu borbenih dejstava.

Pravo odlučivanja o upotrebi N b/s srednje i velike jačine obično se daje komandantima divizija i višim.

Vazduhoplovne snage koje obezbeđuju vazdušnodesantnu operaciju izvršavaju zadatke: izviđanja vremena, prebacivanja u rejon desantiranja VD-jedinica, borbene tehnike i ostalog materijala, vazduhoplovne podrške borbenih dejstava i obezbeđenja prevlasti u vazduhu, evakuacije iz rejona desantiranja, navigacijskog obezbeđenja letova i rukovođenja letenjem, traganja i spasavanja.

Za ostvarenje prevlasti u vazduhu i podršku borbenih dejstava VD određuju se neophodne snage borbene avijacije.

Taktička avijacija se određuje u toku planiranja VD-operacija i ona obezbeđuje vazduhoplovnu podršku borbenih dejstava VD u toku cele operacije. Osnovni zadaci taktičke avijacije su:

- a) PVO polaznog rejona VD i rejona desantiranja,
- b) zaštita transportne avijacije u vazduhu pri prevoženju VD-jedinica i materijala,
- c) neutralisanje sredstava PVO neprijatelja na marš-ruti i na prilazima rejonu desantiranja.
- d) izviđanje (aerofoto, elektronsko i vremena) u periodu planiranja i prilikom izvođenja borbenih dejstava nakon desantiranja,

e) borba sa avijacijom radi osvajanja i održavanja prevlasti u vazduhu na marš-ruti TA i u rejonu desantiranja,

f) izoliranje rejona desantiranja radi sprečavanja ili zadržavanja kretanja neprijateljevih rezervi, namenjenih za protivnapade po VD u rejonu desantiranja,

g) neposredna podrška VD u rejonu borbenih dejstava.

Jedinice strategijske avijacije mogu podržavati VD-operacije, izvršavajući zadatke u borbi za prevlast u vazduhu, smanjujući mobilnost i mogućnosti neprijatelja — dejstvom po njegovim transportnim sredstvima ili po sistemu PVO, zatim ostvarujući krupne koncentracije KoV i izviđajući u dubokoj pozadini neprijatelja.

Služba traganja i spasavanja pronalazi i organizuje spasavanje posada oštećenih aviona, koji su učestvovali u prebacivanju VD.

Meteorološka služba obezbeđuje RV meteorološke podatke pre početka VD-operacije i u toku njenog izvođenja.

Pri izvođenju VD-operacija mogu se koristiti i jedinice specijalne namene, čiji je osnovni zadatak da u pozadini neprijatelja izvode diverzantsko-podrivačka dejstva. One mogu sadejstvovati jedinicama VD, izvodeći napade na KM, na sredstva veze, zauzimajući važnije delove terena u rejonu desantiranja kao i izvršavajući zadatke koji mogu dovesti neprijatelja u zabludu; osim ovih zadataka, specijalne jedinice izvršavaju i mnoge druge zadatke.

Prema shvatanjima u OS SAD, opšte planiranje i rukovođenje VD-operacijama treba da realizuje komanda ratišta. Odgovornost za izvođenje VD-operacije snosi samo jedan komandant.

Kada u VD-operaciji učestvuju znatne snage KoV i RV, tada se — radi obezbeđenja jedinstvenog komandovanja — formira združena vazdušnodesantna komanda ili združena vazdušnodesantna operativna grupa. Najviši starešina rukovodi jedinicama preko odgovarajućih komandanata, a neposredno može da rukovodi samo jedinicama svog vida.

U zavisnosti od postavljenog zadatka i stvarne situacije, VD-jedinice mogu da se iskoriste u jednom rejonu i da dejstvuju u međusobnoj vatrenoj vezi ili da desantiraju u nekoliko rejona, gde će dejstvovati bez vatrene veze i izvršavati zadatke koji ne zavise ili samo delimično zavise od dejstva ostalih.

Jedinice koje učestvuju u VD-operaciji obično se dele na tri ešelona: udarni, sledeći i pozadinski. Udarni ešelon ima u svom sastavu jedinice namenjene za obezbeđenje rejona desantiranja i zauzimanje objekata u njemu. Sledeći ešelon treba da se prebaci u rejon desantiranja odmah posle udarnog ešelona.

Priprema vazdušnodesantnih operacija. Ova priprema uključuje i planiranje, koncentraciju jedinica koje učestvuju u operaciji i sredstvima materijalno-tehničkog obezbeđenja, dovršavanje neophodne borbene pripreme jedinica, njihovu pripremu za desantiranje i merenje njihovog obezbeđenja.

Komanda ratišta, na osnovu raspoloživih snaga i sredstava, određuje obim VD-operacija koje će se izvoditi u zoni njene nadležnosti i organizuje materijalno-tehničko obezbeđenje, stvarajući neophodne rezerve u materijalu i borbenoj tehnici.

Radi organizovanja prikupljanja izviđačkih podataka i pozadinskog obezbeđenja operacija, razrađuju se planovi i kontrolišu preduzete mere kako bi se neprijatelj obmanuo. Ujedno se usaglašava sadejstvo sa jedinicama za podršku VD.

U toku pripreme odgovorni komandant rukovodi planiranjem i organizacijom sadejstva između jedinica koje učestvuju u operaciji. On preduzima mere kako bi priprema VD-operacije bila usaglašena sa opštim planom operacija na ratištu i odgovoran je za određivanje polaznog rejona, kao i za trajanje pripreme.

Za izvođenje VD-operacije organizuju se dva vida obezbeđenja: borbeno i materijalno-tehničko.

Borbeno obezbeđenje se obično ostvaruje svim vidovima OS, a materijalno-tehničko organima pozadine jednog vida OS, najčešće KoV-a.

Vreme prikupljanja TA u polaznom rejonu zavisi od njene angažovanosti na drugim zadacima, od njenog iskustva u ovakvim zadacima, od stanja vazduhoplovnog materijala (potrebe remonta itd.), kao i planova zajedničkih priprema i trenaža.

Na svakom aerodromu formira se objedinjeno KM, namenjeno komandantima čije su jedinice angažovane u VD. Ta KM se uređuju blizu aerodromskih KL.

Posebnu pažnju treba obratiti na razmeštaj jedinica u polaznom rejonu, kako ne bi predstavljale rentabilan cilj za nuklearni udar.

U toku pripreme jedinica za VD-operaciju izvode se zasebni i zajednički trenaži, u kojima se uvežbava: prebacivanje vazdušnim putem, izvođenje borbenih dejstava u rejonu desantiranja, materijalno-tehničko obezbeđenje i dr.

Obim pripreme jedinica za izvođenje operacija zavisi od opšte borbene spremnosti jedinica, vremena i karaktera operacije.

Radi konkretnije pripreme, za obuku se obično biraju rejoni slični rejonima predviđenih dejstava; osim toga, rade se i makete objekata, prepreka, itd., kao što su u sistemu odbrane neprijatelja. U toku trenaža obično se uvežbava ukrcavanje i iskrcavanje jedinica i materijala iz aviona, održavanje veza, komandovanje, izvođenje borbenih dejstava i snabdevanje. Posebna pažnja se poklanja obuci manjih grupa za izvođenje borbenih dejstava.

Priprema jedinica za VD počinje od momenta njihovog dolaska u polazni rejon i završava se njihovim sedanjem u avione. Frilikom pripreme jedinica za prebacivanje vrši se takav proračun da se obezbedi brz i organizovan početak VD-operacije i maskiranje. Priprema se izvodi, po mogućnosti, za minimalno vreme; ona za diviziju ne sme da pređe 48 časova.

Završna priprema jedinica za prebacivanje obuhvata: upoznavanje jedinica sa situacijom, proveru spremnosti za prebacivanje, proveru pado-brana, izdavanje karata za individualno korišćenje, foto-snimaka i opreme za spasavanje, proveru oduzimanja beležnica, pisama i ličnih dokumenata od sastava, izdavanje obroka i municije. Sastav VD instruiru se na osnovu opšteg plana operacije, nakon čega se svaka jedinica detaljno upoznaje sa pitanjima koja se odnose na njen konkretni zadatak (obično se to radi po četama). Svaki vojnik mora dobro da shvati zadatak. Posebna pažnja se poklanja bezbednosnim merama, što je veoma složen posao, radi čega se sve mere na ovom planu veoma brižljivo razrađuju i usaglašavaju.

Planiranje vazdušnodesantnih operacija. Prema shvatanjima komandovanja u OS SAD, plan VD-operacije obično razrađuje štab glavne komande za određeno ratište. Potčinjeni komandanti se uključuju u izradu konkretnih planova. Plan VD-operacije se zasniva na proceni situacije na predviđenom ratištu, posebno se detaljno izučavaju eventualni rejon i desantiranja. Smatra se da i armije KoV-a mogu samostalno da planiraju i izvode VD-operacije. Prilikom izvođenja napadnih operacija, štabovi armija KoV obično planiraju korišćenje VD-jedinica radi maksimalnog povećavanja tempa nastupanja.

Osnovu za planiranje VD-operacije čini: plan izvođenja strategijskih operacija, borbena obučenost VD-jedinica, mogućnosti transportne avijacije, aerodromska mreža, mogućnosti braniočeve armije, njeno grupisanje i slabe strane, karakteristike zemljišta, prognoza vremena, itd.

U početnom periodu planiranja, najstarija komanda može povremeno da izdaje, usmeno i pismeno, uputstva za planiranje. U definitivnoj odluci (direktivni) za planiranje VD-operacije treba obuhvatiti: zamisao i opšti plan operacije, orijentirno vreme i njeno trajanje, podatke izviđanja za planiranje i izvođenje operacije, mere za obezbeđenje tajnosti priprema, prethodni proračun snaga i sredstava koje se angažuju za izvođenje operacije, sredstva vatrene podrške, računajući i savremena borbena sredstva koja mogu biti angažovana za obezbeđenje operacije, rejon desantiranja, rejon ukrcavanja i aerodrome poletanja, redosled materijalno-tehničkog obezbeđenja, podatke za organizovanje veze, postupke u slučaju izmena u planu operacije.

Preporučuje se da se uputstvo za materijalno-tehničko obezbeđenje što ranije uputi potčinjenim komandama, kako bi samo planiranje brže teklo. Za planiranje i pripremu dejstava VDd, a u zavisnosti od stepena njene borbene spremnosti, potrebno je oko 7 dana. Ako je VDd borbeno spremna i nalazi se u blizini polaznog rejona, operacija može početi kroz 48 časova, pa čak i ranije. Veoma veliki značaj ima prethodno planiranje, čiji je osnovni zadatak — tačna i brza izrada proračuna potrebnih aviona. Postoji više načina tog proračuna, a najčešći su:

- a) proračun po univerzalnim (tipiziranim) varijantama opterećenja,
- b) proračun prevoženja po težini tereta.

Pri proračunima se uzima da vojnik sa punom spremom ima 130 kg, obezbeđen je za 3 dana, a vozilo sa gorivom za 480 km. Da bi se ubrzala razrada plana, potrebno je izraditi proračune u više varijanti, kako bi plan bio dovoljno elastičan s obzirom da se mogu koristiti avioni različitih karakteristika. U toku prethodnog izučavanja zadataka i procene situacije, komandanti jedinica TA analiziraju obaveštajne podatke, izučavaju rejone desantiranja, moguće prilaze njima, ose marš-ruta, raspored konkretnih aerodroma, opšti plan avijacijskog obezbeđenja vazdušnog prebacivanja i meteorološke uslove, navigacijsko obezbeđenje, sistem veza i druga pitanja. Treba računati i na mogućnost da neprijatelj upotrebi nuklearno i hemijsko oružje.

U proceni braniočevih mogućnosti, posebna pažnja se obraća na avijaciju koju on može da angažuje protiv VD (bilo na marš-ruti leta transportnih aviona ili u rejonu desantiranja), na postojeće oklopne snage i ostala sredstva PVO, kao i na mogućnost ojačavanja snaga PDO, osobito motomehanizovanim jedinicama. Kada se procenjuju braniočeve dobre i slabe strane, izučava se i opšte raspoloženje jedinica PDO, kvalitet

komandnog kadra, vrsta naoružanja i stanje braniočevih veza. Pri proceni zemljišta u rejonu desantiranja izučava se i njegov mogućni uticaj na desantiranje i izvođenje borbenih dejstava, itd.

Procena meteoroloških uslova vrši se od samog početka planiranja operacije, kako bi se dobila što potpunija analiza njihovog uticaja na sve etape operacije. Izučavanje vremena treba da omogući najbolje izvođenje operacije (u smislu uslova), odnosno izbor najpogodnijih uslova za izbacivanje udarnog ešelona, kao i preduzimanje mera radi kompenziranja onih nepovoljnih.

Nakon završetka prethodnog izučavanja direktive, procene podataka i razrade prethodnih proračuna operacije, starešinama jedinica koje učestvuju u VD-operaciji preporučuje se da prouče i usaglasе pitanje podele TA (po broju i tipovima aviona), sastav i redosled poletanja, plan vazduhoplovne podrške, kao i mere za obmanu neprijatelja, za organizaciju veza, za borbeno obezbeđenje, snabdevanje i evakuaciju vazдушnim putem.

Posle usaglašavanja pitanja od uzajamnog interesa, razrađuju se planovi. Prvenstveno se planiraju borbena dejstva u rejonu desantiranja, određuje se broj i sastav jedinica neophodnih za njihovo izvođenje posle izbacivanja (sletanja) VD.

Planiranje borbenih dejstava treba početi sa proučavanjem zadatka; zatim se određuje redosled njegovog izvršenja, vrši se izbor rejona desantiranja i rejona kojima treba ovladati, odnosno koje treba zadržati.

Pri razradi plana izvođenja borbenih dejstava VD treba imati u vidu: broj i sastav jedinica koje učestvuju u VD i postavljeni zadatak, karakteristika rejona desantiranja, poletno-sletne staze koje treba zauzeti, zadatke vatrene podrške, opšti plan manevra osnovnih jedinica, mogućnosti neprijatelja, raspoloženje mesnog stanovništva, opšti plan snabdevanja jedinica VD i zadatke TA.

Kod ovog plana borbenih dejstava posebna se pažnja poklanja vremenu i mestu desantiranja jedinica iz sastava udarnog ešelona, njihovom izboru i pregrupisanju. Vreme desantiranja treba birati s obzirom na: raspored i mogućnosti neprijatelja, vreme, vidljivost, plan sadejstva i podrške jedinica. Preporučuje se izbegavanje šablona kod desantiranja udarnog ešelona (da on bude, na primer, u svitanje, itd.).

Zone desantiranja treba da odgovaraju sledećim zahtevima:

- a) da se lako uočavaju iz vazduha u uslovima očekivane vidljivosti,
- b) da omogućavaju prilaz iz pravca naleta TA,
- c) da se nalaze u neposrednoj blizini objekata,
- d) da postoji mogućnost maskiranja jedinica i tehnike u blizini zone,
- e) da je u njima relativno slaba PDO i da nemaju PD-prepreka,
- f) da nisu potrebni posebni uređaji za sletanje TA na predviđene aerodrome.

Plan desantiranja udarnog ešelona zahteva najdetaljniju razradu.

Na osnovu plana desantiranja, komandant VD, zajedno sa komandantima transportno-desantne avijacije, razrađuje plan prevoženja, u koji ulazi: šema marš-rute leta — koju razrađuje komandant TA, plan prevoženja, plan ukrcavanja i druga dokumenta. Pri njegovoj izradi pitanja se razmatraju sledećim redom:

marš-ruta leta i postroj u rejonu desantiranja,
marš-ruta leta nad teritorijom neprijatelja i svojom,
redosled letenja,

poletanje i prikupljanje aviona na ukrcnim aerodromima i PSS.

Marš-rute leta treba da su što kraće kako bi se neprijatelju onemogućilo blagovremeno aktiviranje sistema PVO.

Jedinice VD raspoređene su po podešelonima, koji poleću po planu, nastojeći da ne razbiju kompaktnost jedinica i TA. Svaki podešelon ne bi trebalo da ima više od 20 aviona. Ukoliko je podešelon manji, ne sme se »razbijati« VD-četa.

Radi realizovanja avijacijskog obezbeđenja, u periodu planiranja borbenih dejstava radi se i obaveštajni plan. U tom planu VD-jedinice se obezbeđuju podacima iz pretpostavljenih štabova. Osim toga, u toku borbenih dejstava one dobijaju podatke i od sopstvenih jedinica. Obaveštajni plan se radi centralizovano, a prijem obaveštajnih podataka vrši se neprekidno. Poseban značaj ima izviđanje iz vazduha. U svim etapama VD-operacije planiraju se kontraobaveštajne mere, koje treba da onemoguće neprijatelju dobijanje podataka o datumu, vremenu i mestu izvođenja VD-operacije, kako bi se na taj način obezbedilo iznenađenje.

Izvođenje vazdušnodesantnih operacija. Prema gledištima komandovanja OS SAD, vazdušnodesantne operacije mogu se izvoditi danju i noću. Preporučljivo je da se krupne operacije izvode u vidno vreme, pošto je noću otežano letenje avijacije, sakupljanje i pregrupisanje jedinica nakon desantiranja; tada je i efekat vatre snaga za podršku manji. Istovremeno, noć omogućava taktičko iznenađenje i smanjuje efikasnost neprijateljeve vatre. Zbog toga posade TA treba da su obučene za letenje u svim uslovima.

Vazdušnodesantna operacija sastoji se iz desantiranja i borbenih dejstava desanta.

Desantiranje počinje sletanjem aviona i ukrcavanjem jedinica u njih i završava se izbacivanjem (sletanjem) istih u pozadini neprijatelja.

Veliki značaj pridaje se brzom ukrcavanju; zbog čega avioni na mestu ukrcavanja treba da se nalaze što kraće vreme.

Prema postojećim shvatanjima, desantiranje jedinica udarnog ešelona predstavlja najdragoceniji momenat VD-operacije. Uopšte se nastoji da se prevoženje jedinica u rejone desantiranja ostvari u što je moguće kraćem roku.

Komandant TA određuje regulativne linije i kontrolne orijentire, odnosno borbeni poredak, način zбора aviona, marš-rutu leta, postupak u naročitim slučajevima u letu, a odgovoran je i za druge mere koje se odnose na bezbednost prevoženja VD. Letenje aviona ka rejonu desantiranja treba pažljivo regulisati. Pre zauzimanja kursa na regulativnoj liniji, svaki podešelon (nakon poletanja) zauzima odgovarajući borbeni poredak. Ešeloni se grupišu u kolone, između kojih treba da bude izvestan interval kojim se obezbeđuju avioni u grupi u slučaju neprijateljskog protivdejstva.

Da bi se obezbedila tačnost leta aviona, na svakom konkretnom orijentiru na marš-ruti na sopstvenoj teritoriji postavljaju se navigacijska sredstva.

U toku samog leta preporučuje se što veće smanjenje dubine kolona, kako bi se smanjio rejon koji treba da štite lovci i skratilo vreme za desantiranje.

Podేశeloni koji desantiraju padobranima prvi izvršavaju let. Prema stepenu približavanja rejonu desantiranja, avioni smanjuju brzinu, piloti upozoravaju sastav VD da provere opremu i pripreme se za iskrcavanje. Da bi se obezbedili dobri rezultati pri izbacivanju desanta, zahteva se precizan let, tačan izlazak u zonu izbacivanja, kompaktnost letenja u grupi, određena brzina i visina leta, kao i brzo i dobro organizovano iskrcavanje i izbacivanje opreme i borbene tehnike.

Nakon izbacivanja tehnike, avioni se prema planu vraćaju na polazne aerodrome.

Zbor i pregrupisavanje jedinica udarnog ešelona treba da se obave što brže, pošto se smatra da je desant najosetljiviji u momentu prizemljenja i zbora. Prikupljanje se obično vrši po četama, bataljonima, itd. Prema stepenu kako se odvija prikupljanje i dovođenje u borbenu gotovost, desantirane čete i bataljoni ne čekaju na prikupljanje čitavog desanta, već samostalno otpočinju da izvršavaju postavljeni zadatak. Jedinice udarnog ešelona ovladavaju određenim objektima. Koliko to već dozvoljava sama situacija, dejstva jedinica udarnog ešelona moraju biti što je moguće brža. Isto tako, određene bliže objekte treba zauzeti pre no što prestane prednost iznenađenja. Zauzeti rejon mora biti odgovarajućih razmera, kako bi se obezbedilo brzo i bezbedno sletanje jedinica siedećeg ešelona.

Sastavi sletno-desantnih jedinica udarnog ešelona desantiraju odmah iza padobranskih jedinica. Da bi VD-jedinice mogle da očiste zonu sletanja od neprijatelja i različitih prepreka, nužno je da se predvidi određeni interval između poslednjeg padobranca i sletanja prvog aviona — u slučaju kada se ukaže neophodnost za sletanjem aviona u zoni izbacivanja; ta se zona odmah čisti od borbene tehnike, padobrana, vozila, oružja, ranjenika i poginulih.

Nakon zauzimanja bližih objekata, napad se produžava radi zauzimanja objekata koji mogu olakšati izvođenje daljeg nastupanja ili biti iskorišćeni za organizovanje odbrane. Količina borbene tehnike i naoružanja, koja se prebacuje zajedno sa jedinicama udarnog ešelona, zbog nedovoljnog broja aviona, biće skoro uvek ograničena, što će se negativno odraziti na pokretljivost jedinica udarnog ešelona.

Veliki značaj se pridaje organizaciji komandovanja dejstvima u rejonu desantiranja. Zahteva se što je moguće brže aktiviranje sredstava veze. Prema razvoju situacije i stanju sredstava veze, potrebno je odmah uspostaviti komandovanje jedinicama desanta. Osim toga, uspostavlja se veza i sa jedinicama TA koje prevoze desant. Potrebno je da se komandant VD nalazi se na mestu odakle može najefikasnije da utiče na tok borbenih dejstava. Rezerve se prebacuju u rejon desantiranja zajedno sa udarnim ešelonom, a razmeštaju se što je moguće bliže zoni verovatnog uvođenja u borbi.

Borbena dejstva u rejonu desantiranja imaće različitu formu, što zavisi od postavljenog zadatka, mogućnosti neprijatelja i vida vazdušno-desantne operacije.

Nakon završenog desantiranja udarnog ešelona i izvršenja bližeg zadatka, veliki značaj pridaje se uređenju zauzetog rejona. Zauzimanje

najvažnijih delova rejona, blokiranje osnovnih komunikacija, mora se realizovati što hitnije. Stepen uređenja rejona desantiranja za odbranu zavisi od postavljenog zadatka, mogućnosti neprijatelja, itd.

Borbeni poredak VD pri odbrani rejona desantiranja može biti različit, a najčešće je u jednom ešelonu sa izdvojenom rezervom.

Pri razmatranju mogućih tendencija daljeg razvoja VD-jedinica i njihovog korišćenja, dolazi se do zaključka da su potrebna korenita usavršavanja sredstava i pojedinih načina desantiranja, jer svaki od njih ima manje ili veće nedostatke. Desantiranje sa sletanjem je najprirodniji način, ali zahteva rejone sa odgovarajućim PSS. Helikopteri donekle ublažavaju ovaj nedostatak.

Padobranski način desantiranja takođe ima ozbiljnih nedostataka. On zahteva angažovanje velikog broja transportnih aviona, koji lete smanjenom brzinom i u određenom kursu, što stvara veoma pogodne ciljeve za neprijateljevu PVO. Osim toga, padobranci u vreme prizemljenja trpe osetne gubitke. Materijalno-tehničko obezbeđenje i evakuaciju ranjenih izazivaju znatne teškoće. Zbog toga VD-jedinice ostaju, kao i ranije nedovoljno pokretne.

Najzad, samo održavanje VD-jedinica je veoma skupo. VDD ima u svom sastavu znatan broj odlično obučениh vojnika koji nisu dovoljno iskorišćeni.

U vezi s tim i sredstva vazdušnog transporta pretrpela su korenite izmene. Povećani su plafon i brzina leta, kao i nosivost.¹

Nedostaci u korišćenju VD-jedinica mogu biti otklonjeni jedino primenom savremenijih tehničkih sredstava, kao što je desantiranje jedinica i materijala pomoću kontejnera. Smatra se da ovo smanjuje rizik VD i znatno skraćuje vreme, koje se inače gubi na zbor jedinica posle desantiranja.

Neki vojni teoretičari, imajući pred očima pomenute nedostatke desantiranja, iznose ideju o stvaranju vazdušnomehanizovanih, umesto vazdušnodesantnih jedinica. Smatra se da su prvi koraci u tom pravcu već učinjeni stvaranjem naoružanih helikoptera. Međutim, postojanje vazdušnodesantnih jedinica ima posebnog uticaja na neprijatelja, koji je prinuđen da, zbog mogućnosti njihove upotrebe, stalno drži spremne snage za zaštitu svoje pozadine.

¹ Osnovni transportno-desantni avion RV SAD, i nekih drugih zemalja NATO-a, je C-130E. Uveden je u naoružanje 1962. Namenjen je za prevoženje jedinica i opreme u rejone gde ima travnatih letelišta i veštačkih PSS; može se koristiti i za iskakanje (izbacivanje) padobranaca. Ima 4 motora. Obim utovarnog dela kabine je 122 m², njena širina 3 m, visina 2,7 m i dužina 12,5 m. Ima mesta za 92 vojnika sa naoružanjem ili oko 21.000 kg tereta. U sanitetskoj verziji ovaj avion ima 74 nosila i mesta za 6 članova posadnog osoblja. Razmere kabine dozvoljavaju prevoženje haubice 155 mm i automobila od 2,5 t. Desantiranje se vrši kroz otvore na repu. Maksimalna brzina mu je 580 km/č, dozvoljena težina pri poletanju 70.000 kg, plafon 10.000 m, daljina leta 5.800 km.

Ostali avioni su: C-124, C-114A, C-133B, C-119G, C-97G i C-7A. Osnovni transportno-desantni helikopteri u avijaciji KoV SAD su: CH-47A i CH-47B. Helikopter CH-47A može da u otvorenoj kabini ponese do 7.000 kg tereta i 33 vojnika sa ličnim naoružanjem. Maksimalna brzina mu je 280 km/č, plafon oko 5.000 m, daljina leta — sa teretom od 5.000 kg — do 600 km.

Velika pažnja poklanja se i izgradnji novih teških transportnih aviona, koji će moći da prebacuju i srednje tenkove, i to na velikom odstojanju. To su, na primer, avioni RV SAD C-141A, čija je nosivost 43 t na daljini oko 6.200 km, ili C-5A, čija je težina poletanja 347 t; on može da preveze teret od 120 t ili 700 vojnika.

U vezi sa proširenjem zadataka VD i uvećanjem mogućnosti vojno-transportne avijacije, vojni rukovodioci SAD smatraju da treba, kao vazdušnodesantne trupe koristiti i jedinice KoV. Iz tog razloga u poslednje vreme ova pitanja dominiraju na mnogim taktičkim vežbama i manevrima. Da bi KoV mogla uspešno da se koristi u VD, u programima njene obuke uvedena je, kao obavezna, i vazdušnodesantna priprema.

Pukovnik avijacije
Zoran TEODORVIĆ